

OPRACOWAŁA:

Barbara Kossakowska

Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2 w Ustroniu

Ziemia jako serce przyrody i źródło tożsamości – od klasyki polskiej literatury po lokalne świadectwa „zakorzenienia”

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasy 5–7	język polski

TEMAT PRZEWODNI:

Ziemia jako serce przyrody i źródło tożsamości – od klasyki polskiej literatury po lokalne świadectwa „zakorzenienia”.

Na lekcji uczniowie analizują i interpretują obrazy ziemi zawarte w tekstach kultury. Czytają fragmenty *Kroniki olsztyńskiej* autorstwa Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Kolejnym etapem jest „pochylenie” się nad utworami rodzimych twórców – Wandy Mider oraz Emilii Michalskiej. Lekcję warto rozpocząć od wysłuchania utworu *Świecie nasz* w wykonaniu Marka Grechuty. Doskonałym dopełnieniem będzie obejrzenie krótkiego filmu zwracającego uwagę na niebezpieczeństwo, jakie niosą ze sobą zmiany klimatyczne, np. *One Earth – Environmental Short Film* (można zainicjować dyskusję o biomasie oraz spadku bioróżnorodności). Zwieńczeniem zajęć można uczynić projekcję filmu *Nature Is Speaking*.

CEL LEKCJI:

uświadomienie uczniom, że Ziemia jest nie tylko przestrzenią życia, ale także wartością kulturową, źródłem tożsamości i inspiracją do działania; rozwijanie postaw troski o środowisko lokalne i globalne; kształtowanie umiejętności interpretacji tekstów literackich w kontekście ekologii i życia społecznego.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH:

Analiza literacka:

- Konstanty Ildefons Gałczyński, *Kronika olsztyńska* – m.in. odkrywanie i nadawanie nowych znaczeń przyrodzie,
- Marek Grechuta, *Świecie nasz* – wołanie o zgodę i harmonię ze światem,
- Wanda Mider, *Rodzinno zimyją, Ustrońskie góry* – motyw „zakorzenienia”, umiłowanie ziemi i tra-

dycji,

- Emilia Michalska, *Wychwalam Ciebie* – Ziemia jako matka i źródło wdzięczności,
- Jan Szczepański, *Korzeniami wrosłem w ziemię* – refleksja nad społecznym i indywidualnym zakorzenieniem,

Ćwiczenia praktyczne

- uczniowie tworzą własne teksty poetyckie skierowane do Ziemi (np. w formie hymnu pochwalnego „Wychwalam Ciebie, rzeko...”, „Wychwalam Ciebie, lesie...”). W ramach działalności koła filmowego można nagrać recytację wybranych utworów,

Ćwiczenia terenowe

- przygotowanie krótkiego raportu o stanie zieleni w okolicy szkoły (zdjęcia, notatki),

Ćwiczenia z zakresu sprawczości zgodne z filozofią *zero waste*

- „Literacka torba – poezja w codzienności”. Uczniowie przynoszą stare koszulki, kawałki materiału lub inne tekstylia, które można wykorzystać do uszycia prostych toreb na zakupy. Wspólnie je projektują i wykonują, a następnie umieszczają na nich cytaty z omawianych utworów (wybierają fragmenty, które najbardziej oddają ich stosunek do ziemi i środowiska),

Ćwiczenia z wyobraźni

- nadanie nowych nazw lokalnym miejscom, np. „Las ciszy”, „Źródło życia”,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności:

- sporządzenie planu działań, jak chronić lokalne miejsca, np. akcja sprzątania, sadzenia drzew, dbanie o rzekę, stworzenie klasowego ogródka z warzywami,
- wzięcie udziału w lokalnych inicjatywach, które wymagają obcowania z przyrodą i ruchu na świeżym powietrzu (np. 31 Dni na Czantorii – lokalna akcja społeczna, której celem jest zmotywowanie do ruchu i zdrowego stylu życia poprzez codzienne zdobywanie góry Czantorii; ta niezwykła inicjatywa ma również wymiar charytatywny),

Ćwiczenia międzypokoleniowe

- rozmowa z rodzicami i dziadkami o tym, jak zmieniały się lokalna przyroda i krajobraz. Wizyta w muzeum, nadleśnictwie, lokalnej gazecie. Zastanowienie się nad tym, jak gwara wzmacnia więź z ziemią i środowiskiem. Zorganizowanie wieczorku poezji, podczas którego wystąpią uczniowie oraz seniorzy – współpraca z klubem seniora oraz Uniwersytetem Trzeciego Wieku.

UWAGI DO LEKCJI:

- Ważne jest, aby nie ograniczać się do teorii – lekcja powinna prowadzić do praktycznych działań.
- Zachęcam do poszukiwania tekstów kultury tworzonych przez lokalnych artystów. W trakcie zajęć można również analizować dzieła plastyczne, rzeźby, obrazy, grafiki. Świetnym pomysłem jest wizyta w muzeum lub galerii sztuki.
- Książkę Jana Szczepańskiego *Korzeniami wrosłem w ziemię* można wykorzystać jako punkt wyjścia do rozmowy o tym, jak „wrastamy” w ziemię i społeczeństwo. Przykładowy fragment, który można przywołać podczas zajęć: „Každy z nas »oddaje« społeczeństwu to, co od niego wzięł w procesie wrastania w to społeczeństwo w rodzinie, szkole, wśród rówieśników, sąsiadów, a potem w zakładach zatrudnienia. Trzeba więc dobrze zdawać sobie sprawę z tego, co się wzięło. Lecz oryginalnego wkładu w dorobek społeczeństwa możemy wnieść tylko tyle, ile możemy wy-

promieniować z własnej niepowtarzalnej indywidualności. Bez refleksji nad korzeniami tej indywidualności nie zdefiniujemy i nie potrafimy się określić sami”.

- Z *Kroniki olsztyńskiej* proponuję fragment zaczynający się od słów: „Jutro popłyniemy daleko,/ jeszcze dalej niż te obłoki/pokłonimy się nowym brzegom,/ odkryjemy nowe zatoki”, kończący się następującymi wersami: „posłuchamy, jak bije olbrzymie;/zielone serce przyrody”.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI. MATERIAŁY I MULTIMEDIA:

Mider W., *Pod Czantorióm*, Galeria Sztuki Współczesnej, Ustroń 1997.

Michalska E., *Zmagania z czasem*, Gliwice 1994.

Szczepański J., *Korzeniami wrosłem w ziemię*, Galeria „Na Gojach”, Ustroń 2013.

Źródła internetowe:

Gałczyński K.I., *Kronika olsztyńska*, 2.12.2025,

<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/galczynski-kronika-olsztynska.html>

Grechuta M., *Świecie nasz*, YouTube, 2.12.2025

<https://www.youtube.com/watch?v=fhw117j7LLg>

Conservation International, *Nature Is Speaking – Julia Roberts is Mother Nature*, YouTube, 2.12.2025,

<https://www.youtube.com/watch?v=WmVLcj-XKnM>

Romain Pennes, *One Earth – Environmental Short Film*, You Tube, 2.12.2025,

https://youtu.be/QQYgCxu988s?si=mQ7il6_in3OR16T

SŁOWA KLUCZE:

ziemia, przyroda, góry, lokalność, tożsamość, wspólnota, wdzięczność, sprawczość, ekologia, tradycja, harmonia, matka natura, zakorzenienie.